

LAUDÁCIÓ

Kerekes Sándor méltatása

a JUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM Díj
átadása alkalmából

Kerekes Sándor professzor urat köszöntjük, a magyar kultúrtörténet nagy tanáregyéniségeinek méltó utódát, akiben egyesül tárgyának átfogó és mély ismerete a hallgatóit lebilincselni képes, világos előadókészséggel és az ifjúságot megértő, szívből szerető fiatalos lelkülettel. Diákjai visszajelzése önmagukért beszélnek. „Ezeken az órákon tényleg úgy éreztem, hogy lehet is tanulni valamit.” „Az egyetlen tárgy volt, amire mindig bementem”. „Máshogy gondolkozom egy kicsit a világról, mióta felvettem.” Kerekes Sándor professzor úr tárgya a világ maga: az emberiség és az emberi létezés terét adó bolygónk kapcsolata. A Professzor Úr az ember „lenni vagy nem lenni” középtávú dilemmáját értelmezi, s próbálja tanítani a túlélés technológiáját egy olyan intézmény falai között, amelynek tudománya, bár szándékolatlanul, de érdemében éppenséggel inkább a „nem lenni” felé hajlamos orientálni ifjú polgárait.

Kerekes Sándor tudományos munkásságának meghatározó jellegzetessége, hogy észszerű, rendszerszerű érveléssel ellenállt és ellenáll mind a közelmúlt, mind a jelen uralkodó gazdaságpolitikai ideológiájának, értékalapú alternatívát kínálva az érdekvezérelt gondolati konstrukciókkal szemben. Kerekes professzor úr szakmai sikerének egyik titka a valósággal ápoltságot bennszíves viszonya lehet. Az ideologikus alapvetések és vad spekulációk világában a kémia-áruismeret tanári józanságával makacsul a realitások talajába kapaszkodik, tényekre hivatkozva int és érvel. Környezet-gazdaságtani alapvetése egyszerű és lényeglátó: „Az „értékteremtés”, amit a gazdasági rendszer végez, az ökológiai rendszerből nézve hulladéktermelés. Az „értékteremtés” azonban értékvesztéssel, minőségromlással jár a természet szempontjából”.

Kerekes professzor úr iskolafenntartó személyiség; a műhelymunkára nyitott, alázatosan és együttműködésre készen épít mások munkásságára. Az a pedagógus, aki tudja, hogy a tanári hivatás létalapja a tanulni tudás, professzor emeritustól a hallgatókig – bárkitől. Barátja, és munkatársa, Kindler József professzor életművének részeseként és továbbgondolójaként is pótolhatatlan szolgálatot tesz a magyar tudományosságunk és a fenntartható fejlődés ügyének. Mégpedig ellenszélben, hiszen Kindler professzor is a világ befolyásos tényezői számára elviselhetetlenül világosan fogalmazta meg napjaink sokoldalú – így a környezeti – válságának alap-okát: „A gazdasági globalizáció kiveszi a hatalmat a közjóért felelős kormányok kezéből és egy maroknyi ... multinacionális és transznacionális vállalat és pénzügyi intézmény kezébe juttatja, melyeket egyetlen kényszerítő erő mozgat: a rövidtávú pénzbeli nyereségre való törekvés”. Kerekes professzor úr konklúziója: „A környezet jó állapotban való megőrzéséhez erős állam szükséges, és a gyenge állam, a be nem avatkozó állam ... esetében a környezet állapota mint hosszú távú érdek, szükségszerűen háttérbe szorul”.

Kerekes Sándor professzor úr érdeme (és egyben bűne...), hogy a környezet-gazdaságtant ilyen széles összefüggésben vizsgálja és alapozza meg, mégpedig egy jellemzően „piacimádó” közegben, ahol még a legkörülményesebb és leg-megalapozottabb érveléssel is igen nehéz szemléleti áttörést elérni. Ő ezért széles merít és mélyre ás, a tabudöntögetéstől sem visszariadva gyűjtve össze az alternatív közgazdaságtan(ok) jeleseit érvkésztetést igazának alátámasztására. Például Michael Snydert idézve: „Uralkodó monetáris rendszerünk olyan sajátosságokkal rendelkezik, amelyek a fenntarthatóság koncepciójával összeférhetetlenek. A gazdasági fellendülések és hanyatlások végtelen sora, az emberek rövid távú gondolkodása, a gazdasági növekedési kényszer, a vagyonkoncentráció, a természeti és a társadalmi tőke alulértékelése, mind a jelenlegi globális pénzügyi rendszer „természetes” következményei. A változtatások tehát mind a társadalmi, mind a környezeti fenntarthatóság szempontjából elengedhetetlenek.”

A holisztikus szemléletet Kerekes professzor úr a kultúra teljességéig tágítja, bátran hivatkozva a sem a közelmúltban, sem ma nem különösebben „trendi” spirituális és erkölcsi értékekre. „Máig érvényes Pál apostol Rómaiakhoz írt levelének bölcsessége: „Hiszen nem azt teszem, amit akarok: a jót, hanem azt cselekszem, amit nem akarok: a rosszat.” Az emberiség mintha ebben a csapdában vergődne. A sok jó szándék ellenére a Földön nőnek a különbségek a gazdagok és a szegények között, ma többen éheznek, mint valaha, és az elidegenedés soha nem látott méreteket öltött. ... Mindezen problémák közös gyökere minden bizonnyal az emberi kapzsiság és önzés, vagyis az erkölcsi értékrend nélküli világ „létezési kísérlete”.

Hivatkozik kevésbé divatos bölcselőkre: „A kulturális intézmények védőernyőjétől megfosztva az emberek belepusztulnának a társadalmi elhagyatottságba: meghalának a heveny társadalmi felfordulás áldozataiként, erkölcstelenség, perverzió, bűn, éhhalál következtében. A természet elemeire hullana szét, a környezet, a táj szeméttelpekké válnának, a folyók elszennyeződnének” (Polányi Károly). Professzor Úr pesszimista realizmussal rámutat: a fogalmazás pontos, csak a feltételes mód indokolatlan, hiszen a világ nagyobbik része megfélemlített a figyelmeztető gondolatokról és kipróbálta, hogy milyen az élet a kulturális védőernyő nélkül. Csak azért, hogy saját szemével láthassa, hogy a világ valóban nem bírja ki a több mint hét és negyed milliárd ember „féktelen étvágya” által okozott környezetterhelést. De a kemény tények és a gyakorlati tapasztalatok ellenére a XXI. század elején már nem hiszünk a szemünknek sem, és egyre csak megyünk tovább a járhatatlan úton”.

Kerekes professzor úr megoldási javaslatai a diagnózisához hasonlóan észszerűen radikálisak, mivel tudja, hogy a „business as usual” szemlélete a semmi felé vezet. „Meg kell változtatni a jólétről, a kényelemről, a fogyasztásról, a termelésről és szinte mindenről, amit megszoktunk, az elképzeléseinket, elvárásainkat. Alig marad valami, amit úgy csinálhatunk, mint ahogy eddig megszoktuk”. „A versenyt inkább lassítani kellene, több együttműködésre... van szükségünk és időre ahhoz, hogy mindaz, amit az emberi lelemény felfedez, valóban az emberiség javát szolgálja”. „Az együttműködő, az egymásrautaltságot elismerő növekedési, energia-, vagy mezőgazdasági stratégia a diverzitást helyezné előtérbe. Változatos tulajdonviszonyok, vállalatméret és változatos energiamix, a tájadosztásokhoz illeszkedő tájhasználat, széles faj- és fajtaválaszték, multifunkcionális intézményhálózat jellemeznék ezt a régi-új közbeszédet, ha lenne ilyen közbeszéd” . „Az nem ártana a Földnek, ha minden egy kicsit drágább lenne – talán jobban megfontolnánk, hogy miből és mennyit fogyasztunk. A szeretetből kellene többet

fogyasztanunk, boldogabbak lehetnénk és csökkenne az ökológiai lábnyomunk, ezáltal fenntarthatóbbá válna a világ”.

Professzor Úr bátran és gyakran lelép katedrájáról, hogy azok előtt is érveljen, akiknek (talán) hatalmukban áll lépéseket tenni az elengedhetetlen változtatások érdekében. Szimpóziumok közkedvelt előadójaként, sok más funkció mellett az Országos Környezetvédelmi Tanács tudományos oldalának kulcsszereplőjeként és elnökeként próbál(t) és időnként reményteli módon képes hatni politikusok, bürokraták és ipari vezetők gondolkodására. E téren régóta küzdőtársunk, törekvéseink közösek, s azokban támogatjuk egymást. Egy hullámhosszon vagyunk, sokat tanultunk tőle. Ez az elismerés köszönet a több évtizedes közös munkáért is, köszönet mindazért, amit Kerekes professzor úr a jövő nemzedékek érdekében pályafutása során tett.

Budapest, 2018. június 29.